

Mr Vladimir Lukić, dipl.ing.

KOMASACIJA ZEMLJIŠTA U SR BOSNI I HERCEGOVINI

Komasacija zemljišta je agrarno-tehnička operacija koja predstavlja društveno-ekonomsku i političku mjeru, a ima za cilj da grupiše i zaokruži zemljišne posjede radi obezbjedjenja optimalnih uslova za rentabilnu proizvodnju.

Pored grupisanja i stvaranja parcela pravilnog oblika, komasacijom se povećavaju površine produktivnog zemljišta, uvećava fond zemljišta u društvenoj svojini, smanjuju troškovi obrade, stvaraju uslovi za proširenje robne proizvodnje, stvaraju povoljniji uslovi za udruživanje zemljoradnika, vrši racionalizacija i izgradnja putne i kanalske mreže i obezbjedjuje osnova za urbanizaciju naselja.

U uslovima usitnjenosti i neekonomičnosti korišćenja zemljišnih površina, sa znatnim površinama pod putevima, medjama i vodom, bez potrebne kanalske mreže i drugih uslova za ekonomičnu i racionalnu proizvodnju, sprovođenje komasacije se postavlja kao neophodnost na svim područjima gdje za to postoje uslovi, kao osnovnog preduslova za primjenu pune agrotehnike.

Prve komasacije poznate su u Italiji u XIV vijeku, zatim u Keptenu u jugoistočnoj Bavarskoj sredinom XVI vijeka. Gotovo u isto vrijeme provode se komasacije u Engleskoj u vezi sa uredjenjem prava uživanja velikih pašnjaka.

U Francuskoj su sami poljoprivrednici dali inicijativu za sprovođenje komasacije zemljišta još 1702.godine.

U zapadnoj Rusiji od 1870-1907.godine nastojali su sami poljoprivrednici da sprovedu komasaciju na osnovu komasacionog sporazuma sklopljenog izmedju njih samih.

Poslije II svjetskog rata, komasacije su prihvaćene skoro u svim zemljama, bez obzira na njihovo društveno-političko uredjenje. U svojim bitnim karakteristikama one imaju osnovnu svrhu grupisanja poljoprivrednog zemljišta radi ekonomičnijeg i rentabilnijeg iskorišćavanja.

Prve komasacije u našoj zemlji datiraju još iz prošlog vijeka, a bile su regulisane zakonima iz 1836, 1833, 1902. i 1909.godine. Ovi zakoni su važili za pojedine krajeve naše zemlje (Kranjska, Štajerska, Hrvatska, Slovenija i druge), i medjusobno su se znatno razlikovali u mnogim postavkama.

Poslije 1918.godine pojavila se potreba za stvaranjem jednog zakona o komasaciji za cijelu zemlju, pa je 1924.godine pripremljena "Osnova zakona o komasaciji zemljišta" koji međutim, nije donijet, tako da se i dalje primjenjivao zakon iz 1902.godine.

Odmah po oslobodjenju u SR Hrvatskoj je donešeno "Privremeno uputstvo o izvodjenju komasacije i s njom vezanih radova" na osnovu koga su nastavljani radovi na komasaciji zemljišta. Prvi zakon o komasaciji zemljišta donesen je u SR Hrvatskoj 1954.godine.

U SR Sloveniji je donesen zakon o komasacijama 1957.godine. Pored ova dva zakona komasacija je bila regulisana u Osnovnom zakonu o isko-

Republička geodetska uprava, Sarajevo

rišćavanju poljoprivrednog zemljišta (1959, 1955.).

SR Bosna i Hercegovina je 1974. godine donijela Zakon o komasaciji. Zakonom su razradjena osnovna načela i principi na kojima se zasniva komasacija kao ekonomska i politička mjera. Propisana su prava i obaveze učesnika komasacije u ostvarivanju komasacije i u komasacionom postupku, kao i kompletan komasacioni postupak koji obezbjeđuje uslove za rješavanje odnosa, prava i obaveza koji nastaju u sprovođenju komasacije.

Od oslobodjenja zemlje do danas u SFRJ izvršene su komasacije zemljišta na površini od preko 1,217.000 ha.

Tako su u SR Hrvatskoj izvršene komasacije na površini od preko 520.200 hektara, a za ovaj srednjoročni period predviđeno je izvršenje komasacije na još 136.900 ha zemljišta. Na komasiranom području postignuto je ukрупnjavanje parcela za 2,7 puta.

U SAP Vojvodini komasacije su se intenzivno počele sprovođiti od 1956. godine pa je do danas komasirano oko 550.000 hektara. Ovim radovima je obuhvaćeno blizu 27% ukupne površine Vojvodine. U pogledu ukрупnjavanja parcela postignuto je prosječno uvećanje parcela za dva puta. U ovom srednjoročnom periodu planirano je da se komasira oko 75.000 ha (prema podacima iz 1980. godine).

Prve komasacije na teritoriji SR Srbije bez pokrajina započete su 1964. godine. Do danas je izvršena komasacija na površini od 133.826 hektara, a u ovom srednjoročnom periodu planira se komasirati još na 200.000 hektara. Na komasiranom području prosječna parcela prije komasacije iznosila je 0,34 ha, a poslije komasacije 1,00 ha.

U SR Sloveniji su izvršene komasacije na ukupno 8.403 hektara, a do 1985. godine planirano je da se komasira još 22.000 ha. Prosječna parcela prije komasacije iznosila je 0,25 ha, a poslije komasacije 0,70 ha.

U SAP Kosovo utvrđeno je faktično stanje na površini od 13.046 hektara, a do kraja ovog srednjoročnog programa planira se izvođenje komasacije na 50.000 hektara.

U SR Crnoj Gori i SR Makedoniji do danas komasacioni radovi nisu obavljani.

U SR Bosni i Hercegovini u ovom srednjoročnom periodu izvršene su prve komasacije zemljišta u opštini Bijeljina na površini od 3.541 ha u 5 k.o. Broj parcela prije komasacije iznosio je 7.315, a poslije komasacije 2.588. Iako podaci nisu u potpunosti sredjeni, prosječna površina parcele prije komasacije, bez društvenog sektora, iznosila je 0,36 ha, a poslije komasacije 1,00 ha, što znači da prosječno uvećanje površine parcele iznosi oko 2,83 puta. Pored toga, do kraja 1983. godine, treba da se uvede u posjed učesnici komasacije u 8 k.o. na površini od 14.053 ha od čega na zemljište u svojini građana otpada 13.043 ha, a na društveno zemljište 1.010 ha. Ovdje je prosječna površina parcele prije komasacije iznosila 0,38 ha, a očekuje se da će poslije komasacije iznositi oko 1,18 ha. Pored naprijed iznesenog krajem ove godine, završava se utvrđivanje faktičkog stanja u tri opštine (Brčko, Orašje i Livno) na površini od oko 15.000 ha.

Medjutim, treba naglasiti da je opredjeljenje SRBiH da se ovi poslovi intenziviraju i da im se da odgovarajuće mjesto u svim odgovarajućim programima planovima i drugim aktivnostima, kako radnih organizacija, tako i društveno-političkih zajednica. Treba naglasiti da su još 1980. godine

otpočele pripreme za komasaciju zemljišta u našoj republici, prvo formiranjem izvodjačkih kapaciteta, a zatim i drugih pretpostavki za izvođenje ovog veoma kompleksnog zadatka. Za izvršenje ovih poslova formirana je u Bijeljini Radna jedinica Geodetskog zavoda iz Sarajeva. Kako je već poznato potpisan je Društveni dogovor na nivou Republike koji predviđa da se do kraja 1985. godine izvrše komasacije u cjelosti ili do određene faze na površini od 60.000 hektara, s tim da će se učiniti potrebni naponi i za komasiranje veće površine ukoliko za to budu ispunjene i druge pretpostavke. Potpisnici Društvenog dogovora pored Izvršnog vijeća Skupštine SRBiH su opštine Bijeljina, Brčko, Orašje, Bos.Gradiška, Laktaši, Srbac, Bos.Dubica, Modriča, Bos.Šamac, Livno, Bos.Grahovo, Grude, Mostar, Trebinje, te složene organizacije udruženog rada iz oblasti poljoprivrede SOUR UPJ Sarajevo, SOUR PTK Tuzla, SOUR AIPK "Bos.Krajina" Banja Luka i SOUR APRO "Hercegovina" Mostar. Medjutim, dogovoru mogu pristupiti i drugi zainteresovani pod istim uslovima. Dogovorom je utvrđeno da Republika snosi 50% troškova geodetskih radova, a ostalih 50% snose ostali učesnici u komasaciji zemljišta.

Imajući u vidu da se ekonomski i drugi efekti komasacije mogu posmatrati sa više stanovišta, dolazi se do zaključka da komasacija zemljišta daje pozitivne efekte koji se naročito ogledaju u povećanju obima poljoprivredne proizvodnje, povećanju prinosa proizvoda po jedinici površine, izmjenjivanju i usmjeravanju strukture proizvodnje, smanjenju broja radnih sati potrebnih za obradu jedinice površine, kao i smanjenju učešća živog rada po jedinici proizvoda, povećanju ukupnog fonda obradivog zemljišta krčenjem živica, šikara i degradiranih šuma, grupisanju i organizovanjem rasporedu zemljišta društvenog i individualnog sektora, kao i obezbjeđuju uslovi za proširenje društveno organizovane proizvodnje i udruživanja zemljoradnika. Nadalje, regulacijom puteva obezbjeđuje se brži i lakši pristup zemljištu, a regulacijom vodotoka i izgradnjom kanalske mreže zemljište se oslobadja suvišnih voda, a po potrebi obezbjeđuje se i navodnjavanje zemljišta, te se utjecaj nepogodnih vremenskih prilika svodi na minimum. Nisu zanemarljivi ni efekti uredjenja naselja i dr.

Kada su u pitanju efekti komasacije zemljišta na kraškim poljima koja su uglavnom pod vodom, onda je očekivati da oni budu znatno veći nego na drugim područjima, jer se ovdje radi u prvom redu o pretvaranju nepoljoprivrednog zemljišta u poljoprivredno, a zatim i o činjenici da će se na većini ovih površina godišnje ubirati po dvije žetve.

Svi navedeni efekti utiču da se komasacijom poljoprivrednog zemljišta povećava dohodak iz poljoprivrede i istovremeno stvaraju materijalni i socijalni uslovi za unapređenje društveno-ekonomskih uslova na selu, kao i prevazilaženje naslijeđenih negativnih međuljudskih odnosa nastalih radi zemljišta.

Treba naglasiti da se komasacija provodi na osnovu Zakona o komasaciji zemljišta i da je ovim zakonom, kao i drugim propisima decidno utvrđen čitav postupak provodjenja komasacije. Primjera radi, prije izrade projekta komasacije obavezno se utvrđuju vlasnici zemljišta i objekata i vrijednost zemljišta odnosno objekata koje svaki učesnik unosi u komasacionu masu. Isto tako i svim drugim postupcima, kao što su prikupljanje želja od učesnika za mjesto dodjele novih parcela, te obavezno usvajanje projekta kanalske mreže, putne mreže, tabli i drugo na zborovima učesnika, kao i čitav žalbeni postupak, onemogućuju da bilo koji učesnik u postupku komasacije zemljišta bude oštećen.

L I T E R A T U R A :

1. Podaci republičkih i pokrajinskih geodetskih uprava.
2. Republička uprava za
imovinsko-pravne poslove
SR Hrvatske: Komasacija zemljišta u SR Hrvatskoj
u razdoblju od 1954. do 1974.godine,
Zagreb, 1977.
3. V. Medić: Komasacija zemljišta, Zagreb 1965.